

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

**PRIJEDLOG ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O
POTROŠAČKOM KREDITIRANJU,
S KONAČNIM PRIJEDLOGOM ZAKONA**

Zagreb, siječanj 2015.

PRIJEDLOG ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O POTROŠAČKOM KREDITIRANJU

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje Zakona o dopuni Zakona o potrošačkom kreditiranju sadržana je u članku 2. stavku 4. podstavku 1. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 85/2010 – pročišćeni tekst i 5/2014 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske).

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE UREĐUJU ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

a) Ocjena stanja i osnovna pitanja koja se uređuju Zakonom

Zakon o potrošačkom kreditiranju (Narodne novine, br. 75/2009, 112/2012, 142/2013 i 147/2013, u daljnjem tekstu: Zakon) uređuje ugovore o potrošačkom kreditiranju, uvjete i način na koji se mogu pružati usluge potrošačkog kreditiranja, obveze vjerovnika i kreditnog posrednika prema potrošaču, nadzor i zaštitu prava potrošača.

Zakonom je uređen niz pitanja kojima se štite posebna prava potrošača te je sveobuhvatno uređena obveza informiranja potrošača prije i nakon zaključenja ugovora u cilju zaštite od nepoštenih ugovornih odredaba.

Novela iz 2013. godine (Zakon je stupio na snagu 1. siječnja 2014. godine) donesena je radi bolje zaštite potrošača u kreditnim odnosima s vjerovnicima. Zakon donosi niz mjera za poboljšanje položaja potrošača poput vezivanja naknada uz stvarni trošak odobravanja kredita, egzaktnog definiranja parametara koji se mogu koristiti kao podloga za promjenu kamatne stope, uvođenja obveze definiranja parametara i kod ranije sklopljenih ugovora o kreditu, određivanja maksimalno dozvoljene kamatne stope na stambene kredite i potrošačke kredite općenito, preciznijeg uređenja pitanja vezanih uz dopušteno prekoračenje po tekućem računu, te ograničenja efektivne kamatne stope. Posebno valja istaknuti rješavanje pitanja građana koji su sklopili ugovor o kreditu u valuti čija je vrijednost u odnosu na kunu u međuvremenu porasla za više od 20%, u tim slučajevima, primjenom utvrđene metodologije izračuna, utvrđena je kamatna stopa na razini 3,23% fiksno za sve vrijeme dok aprecijacija tečaja traje. Ovom mjerom, građanima je olakšana otplata mjesečnih anuiteta odnosno obroka, a financijski učinak ove mjere je cca 500 mil kn.

Zajedničko obilježje svih modernih demokratskih država je zaštita ekonomski slabije strane u poslovnim transakcijama na tržištu, stoga zakonodavac, zbog evidentnog nerazmjera uzajamnih činidbi, ima zadatak da propisima osigura zaštitu fizičkih osoba - potrošača kada kupuju na tržištu proizvode i usluge za svoje osobne potrebe.

Švicarska narodna banka je u četvrtak, 15. siječnja 2015. godine, neočekivano ukinula izvanrednu i privremenu mjeru ograničavanja tečaja švicarskog franka (CHF) prema euru, od 1,20 CHF za euro, koju je uvela u rujnu 2011. godine. Takva mjera uvedena je s razlogom zaustavljanja naglog jačanje CHF prema euru pod utjecajem pritiska ulagača koji su u vrijeme dužničke krize u eurozoni te visokog stupanja nesigurnosti na financijskim tržištima tražili

sigurno utočište za svoj kapital. Time je već danom donošenja odluke Švicarske narodne banke od 15. siječnja 2015. godine, omjer CHF prema euru pao na 0,86 CHF za 1 euro, a tečaj kune prema CHF porastao je na približno 9 kuna za 1 CHF tijekom navedenog dana (povećanje veće od 30% u odnosu na prethodni dan) što se naknadno djelomično stabiliziralo na cca 7,5 kn za 1 CHF (povećanje od 18% u odnosu na tečaj od 14. siječnja 2015. godine). Na opisani način, otplatni anuiteti, odnosno obroci hrvatskih građana s kreditima u CHF porasli su za čak u prosjeku 500-700 kn u odnosu na protekli mjesec. Odluka Švicarske narodne banke da odustane od obrane tečaja svoje nacionalne valute u odnosu na euro, zatekla je sve sudionike na međunarodnim deviznim tržištima, što je vidljivo i iz neuobičajeno velikih međuvalutnih oscilacija.

Iz postupanja Švicarske narodne banke proizlazi da zbog izmijenjenih međunarodnih okolnosti, različitosti između monetarnih politika najvećih valutnih područja te zbog zaštite konkurentnosti švicarskih gospodarstvenika privremena mjera više nije opravdana.

Prema procjenama, u Republici Hrvatskoj ima oko 60.000 sklopljenih ugovora o kreditu u CHF i s valutnom klauzulom u CHF. Ukupni iznos kredita vezanih uz CHF krajem rujna prošle godine bio je 23,7 milijardi kuna, a više od 92 posto se odnosi na kredite stanovništvu, prvenstveno stambene.

S obzirom na činjenicu da su predmetnom odlukom Švicarske narodne banke dodatno pogođeni dužnici u CHF u Republici Hrvatskoj koji se ionako nalaze u teškom položaju, potrebno je žurno poduzeti mjere koje će u olakšati njihov položaj. Stoga se ovim Zakonom predlaže fiksirati otplatne anuitete odnosno obroke na razinu tečaja 6,39 kuna za 1 CHF kod svih (ne samo stambenih) ranije sklopljenih ugovora o kreditu u CHF na razdoblje od najduže godinu dana. Trošak ove kratkoročne mjere za olakšavanje otplate kredita u CHF, koja prema procjenama Hrvatske narodne banke iznosi cca 400 mil kn, snosit će kreditne institucije, a ne potrošači. Uvedena mjera primjenjuje se na sve anuitete odnosno obroke koji dopijevaju nakon stupanja na snagu ovoga Zakona.

Kako bi se slikovito prikazao učinak odluke Švicarske narodne banke na konkretnu situaciju prosječnog korisnika kredita u CHF u Republici Hrvatskoj, navodimo dva primjera. Tako je uz kredit odobren u visini 120 000 CHF, uz otplatno razdoblje od 25 g i uz mjesečni anuitet od 620 CHF, skok tečaja sa 6,39 na cca 7,54 kune za 1 CHF, odnosno porast od 18%, donio porast otplatnog anuiteta u kunama za 713 kuna.

Isto tako, kod kredita odobrenog u visini od 70000 CHF, uz otplatno razdoblje od 20 g. i uz mjesečni anuitet od 421 CHF, skok tečaja sa 6,39 na 7,54 kune za 1 CHF, donio je porast anuiteta u kunama od 484,15 kuna. Bitno je također navesti da je u ovom primjeru, početna glavnica od 70000 CHF na dan potpisivanja ugovora o kreditu iznosila je 315 000 kuna, dok je u 9. godini otplate, kada glavnica iznosi 51500 CHF uz tečaj 6,39 njena visina 329085 kuna, a nakon skoka tečaja na 7,54 kune, čak 388310 kuna. Ovi primjeri zorno pokazuju u kakvom se teškom položaju nalaze dužnici s kreditima u CHF te da su nakon višegodišnje otplate kredita dužni daleko više nego pri sklapanju ugovora, u konkretnom slučaju čak 73310 kn. Treba također naglasiti da je zbog navedenih okolnosti, prema podacima HNB, stopa nenaplativih kredita u CHF 12,9%, što je znatno više u usporedbi s kreditima u ostalim valutama (nenaplativi stambeni krediti u eurima su 5,43%). Sve navedeno značajno je utjecalo i na psihofizičko zdravlje dužnika, što su pokazala i neka provedena istraživanja.

S obzirom da se Republika Hrvatska i Ustavom obvezala promicati gospodarski i kulturni napredak te socijalno blagostanje, izvršna vlast ima obvezu zaštititi Ustavom zajamčena prava građana.

Mjere koje se poduzimaju ovim Zakonom, u skladu su s odredbom članka 90. stavka 5. Ustava Republike Hrvatske, prema kojoj, iz posebno opravdanih razloga, samo pojedine odredbe zakona mogu imati povratno (retroaktivno) djelovanje. Iz svega navedenoga proizlazi da za primjenu povratnog djelovanja ove odredbe postoje posebno opravdani razlozi, odnosno procijenjeno je kako je cilj zaštite potrošača – korisnika kredita vezanih valutnom klauzulom uz CHF veći od značaja pravne nesigurnosti vjerovnika u tom ugovornom odnosu.

b) Posljedice koje će proisteći donošenjem Zakona

Ovim Zakonom uvodi se kratkoročna izvanredna mjera, u trajanju od maksimalno godinu dana, kao reakcija na poremećaje na svjetskom tržištu novca na način da se dopunom Zakona omogućuje fiksiranje otplatnih anuiteta odnosno obroka na razinu tečaja kune u odnosu na CHF od 6,39 kuna za 1 švicarski franak čime će se ublažiti trenutni položaj dužnika u CHF.

U drugim državama članicama Europske unije različitim pristupima su rješavani problemi kredita s valutnom klauzulom u CHF te nema jedinstvenog i cjelovitog rješenja za gorući problem. Stoga će biti potrebno dodatno pratiti kretanja na financijskim tržištima i razmotriti optimalan način rješenja predmetnog problema, u cilju iznalaženja dugoročnog rješenja u interesu dužnika, ali i vjerovnika.

Daljnje aktivnosti, osim iznalaženja trajnijeg rješenja za dužnike čiji je dug vezan uz CHF u vidu konverzije u kunu ili eure, gdje se u kreiranju modela očekuje aktivno uključivanje Hrvatske narodne banke i kreditnih institucija, bit će potrebno usmjeriti i na povećanje financijske pismenosti potrošača, odnosno informiranosti o financijskim proizvodima i uslugama, njihovim prednostima i nedostacima, a koja pojedincu omogućuju donošenje ispravne odluke o osobnim ili obiteljskim financijama i pravilan odabir financijskih proizvoda ili usluga, kroz druge propise.

III. OCJENA SREDSTAVA POTREBNIH ZA PROVEDBU ZAKONA

Za provedbu ovoga Zakona nije potrebno osigurati sredstva u državnom proračunu Republike Hrvatske.

IV. OBRAZLOŽENJE PRIJEDLOGA ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Sukladno članku 204. Poslovnika Hrvatskoga sabora (Narodne novine, broj 81/2013) predlaže se donošenje ovoga Zakona po hitnom postupku s ciljem trenutnog otklanjanja poremećaja u gospodarstvu koji su posljedica neočekivane odluke o ukidanju izvanredne i privremene mjere ograničavanja tečaja CHF prema euru od strane Švicarske narodne banke. Time je tečaj CHF već u prvom danu porastao i do 30% uz neznatan naknadni pad, ali uz daljnju očekivanu visoku volatilnost tečaja. Time je cca 60 000 hrvatskih korisnika kredita u CHF i u kunama s valutnom klauzulom u CHF značajno izravno pogođeno porastom anuiteta, odnosno obroka, a što također predstavlja izravnu ugrozu za 200 000 do 300 000 građana Republike Hrvatske. Iz navedenog razloga predloženo je da Zakon stupi na snagu prvoga dana od dana objave u Narodnim novinama.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O POTROŠAČKOM KREDITIRANJU

Članak 1.

U Zakonu o potrošačkom kreditiranju (Narodne novine, br. 75/2009, 112/2012, 142/2013 i 147/2013), iza članka 11.c dodaje se članak 11.d koji glasi:

"Članak 11.d

(1) Za ugovore o kreditu u CHF i u kunama s valutnom klauzulom u CHF, za anuitete odnosno obroke u redovnoj otplati, tečaj CHF prema kuni utvrđuje se na razini 6,39 kuna za 1 CHF za razdoblje od jedne godine od stupanja na snagu ovoga Zakona.

(2) Razlika visine anuiteta odnosno obroka primjenom tečaja iz stavka 1. ovoga članka u odnosu na tečaj slobodno formiran na tržištu stranih sredstava plaćanja na temelju ponude i potražnje je trošak kreditne institucije."

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 2.

Odredba članka 1. ovoga Zakona, kojim je dodan članak 11.d Zakona primjenjuje se na ugovore o kreditu u CHF i u kunama s valutnom klauzulom u CHF sklopljene prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 3.

Ovaj Zakon stupa na snagu prvoga dana od dana objave u Narodnim novinama.

OBRAZLOŽENJE

Uz članak 1.

Cilj donošenja ove hitne mjere jest ublažavanje velikog dužničkog tereta za korisnike kredita u CHF izazvanog naglim porastom te valute na međunarodnim deviznim tržištima, zbog odustajanja Švicarske narodne banke od obrane minimalnog tečaja od 1,20 CHF za euro.

Razliku visine anuiteta odnosno obroka primjenom fiksiranog tečaja u odnosu na tečaj slobodno formiran na tržištu stranih sredstava plaćanja na temelju ponude i potražnje je trošak kreditne institucije. Dakle, kreditne institucije će snositi trošak kratkoročne mjere za olakšavanje otplate kredita u CHF.

Naime, uz poznate razloge nedovoljne informiranosti potrošača - dužnika u vezi s izloženošću visokom valutnom riziku koji su kao korisnici kredita preuzeli prilikom ugovaranja kredita uz valutnu klauzulu u CHF, dodatni udar financijskom položaju dužnika izazvao je navedeni potez Švicarske narodne banke zbog kojega je tečaj CHF u odnosu na euro, a time i u odnosu na kunu, naglo porastao za cca 18% uz daljnju visoku volatilnost tečaja.

Kako nagli skok tečaja CHF ne bi dodatno negativno opteretio dužnike do mjere da nemogućnost vraćanja kredita postane pravilo, a ne iznimka, predlaže se ova kratkoročna mjera fiksiranja tečaja CHF u odnosu na kunu na razdoblje od godinu dana, u kojem razdoblju će se dodatno pratiti kretanja na financijskim tržištima i razmotriti optimalan način trajnog rješenja predmetnog problema.

Uz članak 2.

Odredba članka 1. ovoga Zakona kojom se dodaje članak 11.d Zakona odnosi se isključivo na ugovore o kreditu u CHF i u kunama s valutnom klauzulom u CHF sklopljene prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

Za primjenu povratnog djelovanja ove odredbe postoje posebno opravdani razlozi, odnosno procijenjeno je kako je cilj zaštite potrošača – korisnika kredita vezanih valutnom klauzulom uz švicarski franak (CHF) veći od značaja pravne nesigurnosti vjerovnika u tom ugovornom odnosu.

Navedeno je u skladu s odredbom članka 90. stavka 5. Ustava Republike Hrvatske, prema kojem, iz posebno opravdanih razloga, samo pojedine odredbe zakona mogu imati povratno (retroaktivno) djelovanje.

Uz članak 3.

Ovim člankom uređeno je stupanje na snagu ovoga Zakona. Uvedena mjera primjenjuje se na sve anuitete odnosno obroke koji dopijevaju nakon stupanja na snagu ovoga Zakona.

ODREDBA VAŽEĆEG ZAKONA KOJA SE DOPUNJUJE

Maksimalna kamatna stopa na ostale potrošačke kredite

Članak 11.c

- (1) Maksimalna dopuštena kamatna stopa na ostale potrošačke kredite s ugovorenom promjenjivom kamatnom stopom (osim stambenih) (a) u kunama bez valutne klauzule, (b) u EUR i u kunama s valutnom klauzulom u EUR, kao i (c) u CHF i u kunama s valutnom klauzulom u CHF, ne smije biti viša od prosječne ponderirane kamatne stope na stanja takvih kredita odobrenih u Republici Hrvatskoj, određene za svaku od valuta, uvećane za 1/2.
- (2) Maksimalna dopuštena kamatna stopa na ostale potrošačke kredite koji nisu obuhvaćeni stavkom 1. ovoga članka ne smije biti viša od najniže prosječne ponderirane kamatne stope na stanja kredita iz stavka 1. ovoga članka uvećane za 1/2.
- (3) Prosječne ponderirane kamatne stope na stanja kredita iz stavka 1. ovoga članka prema utvrđenoj metodologiji i podacima dostupnim na zadnji dan predzadnjeg mjeseca polugodišta koje prethodi tekućem polugodištu određuje Hrvatska narodna banka i dužna ih je objaviti svakog 1. siječnja i 1. srpnja u »Narodnim novinama«.
- (4) Hrvatska narodna banka će prvi put utvrditi i objaviti prosječnu ponderiranu kamatnu stopu na stanja kredita iz stavka 1. ovoga članka u roku od 10 dana od dana objave ovoga Zakona u »Narodnim novinama«, prema posljednjim poznatim podacima, a vjerovnici će postojeće promjenjive kamatne stope uskladiti s odnosnim ograničenjima najkasnije do 1. siječnja 2014. dok će daljnje korekcije vršiti na ugovorene dane promjene kamatne stope temeljem zadnje objavljene prosječne ponderirane kamatne stope od strane Hrvatske narodne banke.